

Explaining the Development Model of the Management Accounting Profession in Iran

1. Mariam Mohaddiyani^{ORCID}: Department of Accounting, Zah.C., Islamic Azad University, Zahedan, Iran
2. Habib Piri^{ORCID}*: Department of Accounting, Zah.C., Islamic Azad University, Zahedan, Iran
3. Alireza Hiran^{ORCID}: Department of Accounting, Khas.C., Islamic Azad University, Khash, Iran
4. Reza Sotoodeh^{ORCID}: Department of Finance and Accounting, Faculty of Humanities, Meybod University, Meybod, Iran

*Corresponding Author's Email Address: dr.hiran@iau.ac.ir

Abstract:

Accounting and auditing are considered a three-dimensional discipline comprising educational, research, and professional (technical) dimensions. Given the significance of this field in economic, supervisory, and control units, and its critical role in the preparation of decision-making information and financial transparency, the growth and advancement of the accounting profession can have substantial impacts on society. In all three mentioned dimensions, the status of accounting in Iran has not yet reached full maturity and is still in the development stage. Based on the review of literature and previous studies, the researcher has investigated the various obstacles to presenting a development model for the management accounting profession. The findings indicated four main barriers: (1) contextual factors affecting the management accounting profession model based on the type of misconduct, (2) environmental factors influencing the model, (3) strategies affecting the implementation of the management accounting profession model, and (4) the consequences of implementing the model. These were identified as key hindrances to the adoption of the management accounting profession, in accordance with the theory of professional development in management accounting. Additionally, several secondary barriers were also considered as significant factors in presenting the development model of the management accounting profession based on this theory.

Keywords: Management Accounting Profession, Management Accounting Strategies

How to Cite: Mohaddiyani, M., Piri, H., Hiran, A., & Sotoodeh, R. (2025). Explaining the Development Model of the Management Accounting Profession in Iran. *Management, Education and Development in Digital Age*, 2(4), 1-14.

تبیین الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران

۱. حسین میرزایی^{ID}: گروه حسابداری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

۲. ابراهیم علیدوست قهفرخی^{ID*}: گروه حسابداری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

۳. مهرزاد حمیدی^{ID}: گروه حسابداری، واحد خاش، دانشگاه آزاد اسلامی، خاش، ایران

۴. مهرزاد حمیدی^{ID}: گروه مالی و حسابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه میبد، میبد، ایران

*پست الکترونیک نویسنده مسئول: dr.hirad@iau.ac.ir

چکیده

حسابداری و حسابرسی یک علم سه بعدی شامل بعد آموزشی، بعد پژوهشی و بعد حرفه‌ای (فنی) است با توجه به اهمیت این رشته در سطح واحدهای اقتصادی، نظارتی و کنترلی و نقش بسزایی که در تهیه اطلاعات تصمیم‌گیریها و شفاف‌سازی مالی دارد، پیشرفت و بالندگی آن اثرات بسزایی در جامعه می‌تواند داشته باشد. در هر سه بعد ذکر شده وضعیت حسابداری در ایران هنوز به مرحله بالندگی لازم نرسیده است و فعلاً در مرحله توسعه قرار دارد. محقق بر اساس بررسی منابع و پژوهش‌های پیشین، به بررسی انواع موانع ارائه الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت پرداخته است. بررسی نشان داد که چهار مورد ۱- عوامل زمینه‌ای اثرگذار بر الگوی حرفه حسابداری مدیریت بر اساس نوع تخلف، ۲- عوامل محیطی اثرگذار بر الگوی حرفه حسابداری مدیریت، ۳- راهبردهای مؤثر بر اجرای الگوی حرفه حسابداری مدیریت و ۴- پیامدهای مؤثر اجرای الگوی حرفه حسابداری مدیریت از موانع اصلی به در بکارگیری حرفه حسابداری مدیریت براساس نظریه توسعه حرفه حسابداری مدیریت بودند. همچنین موانع فرعی ذیل به عنوان مهمترین ارائه الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت براساس نظریه توسعه حرفه حسابداری مدیریت مد نظر قرار گرفتند.

کلیدواژه‌گان: حرفه حسابداری مدیریت، راهبردهای حرفه حسابداری

نحوه استناددهی: موحدیان، مریم، پیری، حبیب، هیراد، علیرضا، و ستوده، رضا. (۱۴۰۴). تبیین الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران. مدیریت، آموزش و توسعه در عصر دیجیتال، ۲(۴)، ۱-۱۴.

مقدمه

حسابداری مدیریت یکی از حوزه‌های کلیدی دانش حسابداری است که با تأمین اطلاعات کاربردی، در تصمیم‌گیری‌های راهبردی سازمانی، برنامه‌ریزی عملیاتی و کنترل عملکرد نقش اساسی ایفا می‌کند. با توجه به تحولات پرشتاب محیط اقتصادی، فناوری و الزامات پاسخگویی، توسعه حرفه حسابداری مدیریت نه تنها ضرورتی علمی بلکه یک الزام عملی برای نهادهای اقتصادی و سیاست‌گذاران است. در ایران، این حرفه هنوز به مرحله بلوغ نرسیده و با چالش‌های متعددی مواجه است که شناسایی و تبیین آن‌ها برای تدوین الگویی بومی و اثربخش ضروری است (Deylami, 2021).

سه بعد اصلی حسابداری، شامل آموزش، پژوهش و بعد حرفه‌ای (فنی) در ایران با شکاف‌هایی روبروست؛ این مسئله باعث شده است که نظام حسابداری نتواند در مواجهه با تحولات اقتصادی و انتظارات ذی‌نفعان، واکنش مؤثری از خود نشان دهد (Hirad et al., 2025). اهمیت ارائه اطلاعات دقیق و قابل اتکا در قالب گزارش‌های حسابداری مدیریت برای تصمیم‌گیری‌های درون‌سازمانی به‌ویژه در شرایط عدم قطعیت، بیش از پیش نمایان شده است (Abbasi, 2025).

ادبیات بین‌المللی نیز بیانگر آن است که توسعه حرفه‌ای در حوزه حسابداری مدیریت نیازمند رویکردی چندبعدی و تطبیقی است که هم به ویژگی‌های بومی و هم به تجارب جهانی توجه دارد (Rapacioli, 2023). به تعبیر دیگر، مدل‌های توسعه باید همساز با ساختارهای فرهنگی، اقتصادی، حقوقی و آموزشی کشورها طراحی شوند (Ramaj, 2023). این امر به‌ویژه در کشورهایی که با پیچیدگی‌های نهادی و ساختارهای حمایتی محدود روبرو هستند، اهمیت مضاعفی دارد (Shahmoradi et al., 2019).

یکی از رویکردهای نوین در این حوزه، توسعه حسابداری مدیریت بر مبنای چرخه عمر محصول است. این رویکرد که توسط پژوهشگران داخلی طراحی و بومی‌سازی شده است، فرآیند تصمیم‌گیری را در مراحل مختلف چرخه حیات محصولات بهبود می‌بخشد و از افول زود هنگام آن‌ها جلوگیری می‌کند (Piri & Sotoudeh, 2025). همچنین با شناسایی نقاط بحرانی و بازطراحی فرآیندها، امکان سودآوری پایدار و تصمیم‌سازی علمی برای مدیران فراهم می‌شود.

از سوی دیگر، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که توسعه حسابداری مدیریت با رویکرد راهبردی و مبتنی بر اصول اقتصاد مقاومتی، می‌تواند به تحقق اهداف توسعه پایدار و کاهش هزینه‌های سازمانی منجر شود (Sotoudeh, Esmaeili, et al., 2025). در این مدل، ابعاد مختلفی همچون بهینه‌سازی تولید، استانداردسازی کیفیت، زنجیره ارزش، سودآوری و عملکرد مالی، منابع انسانی، و راهبردهای بهایابی مورد توجه قرار گرفته است.

پژوهش‌های دیگر نیز بر نقش سیستم‌های اطلاعاتی با کیفیت در ارتقای اثربخشی کنترل مدیریت تأکید دارند (Rapacioli, 2023). در واقع، بدون سامانه‌های اطلاعاتی دقیق، توسعه حرفه‌ای حسابداری مدیریت دچار وقفه و ناکارآمدی خواهد شد. فناوری‌های نوین از جمله ابزارهای هوش مصنوعی و سیستم‌های ERP، این امکان را فراهم کرده‌اند که اطلاعات در لحظه تحلیل و در تصمیم‌گیری‌ها به کار گرفته شوند (Alemsah, 2021).

علاوه بر این، مطالعات نشان داده‌اند که توسعه حرفه حسابداری مدیریت وابسته به درک بهتر از محیط اقتصادی، تعامل با بازار سرمایه، و ارتقای کیفیت نظام‌های گزارشگری مالی است. تطبیق با استانداردهای بین‌المللی، در عین توجه به الزامات محلی، یکی از چالش‌های مهم این حوزه است (Bahri Sales & Rezaei, 2016). به‌ویژه در ایران که نهادهای نظارتی در برخی موارد با چارچوب‌های بین‌المللی همخوانی کامل ندارند، طراحی یک مدل انعطاف‌پذیر و منطبق با بستر بومی، ضرورت دارد.

در این میان، نقش آموزش عالی و توسعه حرفه‌ای اولیه نیز اهمیت زیادی دارد. نظام آموزشی باید به‌گونه‌ای طراحی شود که فارغ‌التحصیلان نه تنها با دانش نظری بلکه با مهارت‌های عملی و صلاحیت‌های حرفه‌ای وارد بازار کار شوند (Ramaj, 2023). در همین راستا، بازنگری در برنامه‌های درسی، افزایش تعامل دانشگاه با صنعت، و توسعه آموزش‌های ضمن خدمت از جمله اقداماتی است که می‌تواند به ارتقای کیفیت حرفه حسابداری مدیریت کمک کند.

بررسی روندهای جهانی نیز نشان می‌دهد که پذیرش حسابداری مدیریت به‌ویژه در بسترهای دیجیتال و تجارت الکترونیک، تحت تأثیر عوامل فناورانه، سازمانی و انسانی قرار دارد. مدل‌های اقتباس از تجارت الکترونیک، مانند آنچه در پژوهش‌های (Ling, 2023) و (Wang & Tsai, 2022) مطرح شده، می‌تواند الهام‌بخش توسعه سیستم‌های حسابداری مدیریت در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط باشد. مشابه همین روند در سازمان‌های داوطلبانه نیز مشاهده شده است (Mackay et al., 2022).

در فضای ایران، راهکارهای کاربردی ارائه شده برای کاهش هزینه‌ها نیز یکی از محورهای اصلی در توسعه حرفه حسابداری مدیریت است. بر اساس یافته‌های پژوهش (Sotoudeh & Abbasian, 2024)، استفاده از رویکرد مدیریت راهبردی حسابداری، می‌تواند کاهش هزینه‌های عملیاتی را تسهیل کرده و کارایی بنگاه‌های تولیدی را افزایش دهد. این امر در کنار اتخاذ مدل‌های هزینه‌یابی کیفیت، به بهینه‌سازی هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری سازمانی منجر خواهد شد (Abbasi, 2025).

از طرفی، مدل‌های هزینه‌یابی کیفیت طراحی شده در داخل کشور، همچون مدل ارائه شده توسط (Hirad et al., 2025)، چهار مؤلفه اصلی شامل اهداف و استراتژی‌ها، مؤلفه‌های سازمانی، مدیریتی و گروهی را پوشش می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای توسعه حرفه‌ای مورد استفاده قرار گیرد. همچنین پژوهش‌هایی که از روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد برای طراحی الگو استفاده کرده‌اند، از منظر روایی و بومی‌سازی ارزشمند محسوب می‌شوند (Sotoudeh, Haghpourast, et al., 2025).

در نهایت، باید تأکید کرد که توسعه حرفه‌ای حسابداری مدیریت، تنها با اتکا به متغیرهای درونی نظیر آموزش و استانداردسازی محقق نمی‌شود، بلکه محیط اقتصادی، بازار سرمایه، مقررات نظارتی و ساختارهای حمایتی نیز نقشی تعیین‌کننده دارند. پژوهش (Lotfi et al., 2021) نیز بر همین نکته تأکید دارد که توسعه حرفه حسابداری نیازمند هم‌افزایی میان دانشگاه، صنعت و دولت است تا مدل‌های توسعه‌یافته بتوانند به‌صورت عملیاتی پیاده‌سازی شوند.

بر این اساس، هدف این مقاله شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران با رویکردی تحلیلی و مبتنی بر داده‌های میدانی و اسنادی بود.

روش‌شناسی پژوهش

روش کلی در این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نوع روش آمیخته است. در این پژوهش سعی شده است که روش تحقیق از منظر گردآوری اطلاعات در دو مرحله کیفی و کمی انجام پذیرد که در گام نخست مطالعات کیفی پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات برای تدوین چارچوب و مبانی نظری از دو روش اسنادی و پیمایشی (میدانی) مورد استفاده قرار گرفته است. در روش کتابخانه‌ای یا اسنادی ضمن استفاده از مقالات، کتب، مجلات به جستجوی اینترنتی در سایت‌ها، مقاله‌های علمی-پژوهشی، پایان‌نامه‌های مرتبط با موضوع پژوهش، استفاده از کتب و... به تدوین مبانی نظری تحقیق و سوابق تحقیقات پیشین و انجام مصاحبه با خبرگان برای تبیین و طراحی مؤلفه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان پرداخته شد.

از آنجا که معیارهای مطرح شده در این تحقیق شامل محدوده وسیعی از متغیرها در زمینه ارائه الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی استان کردستان می‌باشد، لذا جامعه آماری این تحقیق در این پژوهش جامعه آماری شامل خبرگان و متخصصان در حوزه آموزش و پرورش و علوم تربیتی و معلمان با سابقه می‌باشد. از این روی با در نظر گرفتن این ملاحظات و هم‌چنین تعداد خبرگان کلیدی و آگاه به این حوزه در ایران، نقطه اشباع نظری و رسیدن به حد کفایت برای انتخاب نمونه‌های کیفی در این پژوهش، ۲۰ نمونه تعریف گردیده است. بر همین اساس، ضمن توجه به شرایط مصاحبه شونده‌گان و دسترسی پژوهشگر به نمونه‌ها، از صاحب نظران و خبرگان حوزه حوزه تعلیم و تربیت انتخاب نمونه‌های نهایی به صورت کیفی و هدفمند صورت گرفته است.

در این پژوهش، ضمن مطالعه منابع و کتب موجود و هم‌چنین مقالات معتبر، تلاش گردیده است به روش کتابخانه‌ای انواع اطلاعات مورد نیاز در ارتباط با ارائه الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی استان کردستان جمع‌آوری و دسته‌بندی شود. جهت گردآوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختار یافته جهت شناسایی معیارها و مؤلفه‌های مهم استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش میانگین سمت شغلی پاسخ‌دهندگان برابر با ۲۶۷ با انحراف استاندارد ۰.۹۰ بوده که نشان‌دهنده تنوع نسبتاً متوسط در جایگاه شغلی افراد است. میانگین سابقه کار برابر با ۲.۴۶ با انحراف استاندارد نسبتاً بالای ۳.۲۱ بوده که بیانگر پراکندگی زیاد در سابقه کاری نمونه مورد مطالعه است. در خصوص جنسیت نیز، میانگین ۱.۳۵ با انحراف استاندارد ۰.۳۶ به‌دست آمده که حاکی از آن است که اغلب مشارکت‌کنندگان مرد بوده‌اند. این داده‌ها تصویری اولیه از ساختار جمعیت شناختی نمونه پژوهش ارائه می‌دهد.

در جدول زیر، مؤلفه‌ها بر اساس میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات رتبه‌بندی شده‌اند. طبق نتایج، مهم‌ترین عامل از دیدگاه پاسخ‌دهندگان «تبیین پیامدهای مالی تصمیمات تجاری» با میانگین ۳.۳۳ و ضریب تغییرات ۰.۲۴۸ بوده است. پس از آن، «مشاوره مدیران در مورد پیامدهای مالی پروژه‌ها» با میانگین ۳.۶۱ و ضریب تغییرات ۰.۲۵۳ در رتبه دوم قرار دارد. سومین عامل مهم، «نظارت بر مخارج و کنترل‌های مالی» با میانگین ۳.۱۷ است. سایر عوامل از جمله «توسعه روش‌ها و مفاهیم نظری»، «آموزش شاغلین حرفه»، «آگاهی از حسابداری محیط زیست» و «توان تحلیل رابطه شاخص‌های حسابداری و توسعه اقتصادی» نیز در رتبه‌های میانی قرار دارند. پایین‌ترین رتبه‌ها به مؤلفه‌هایی مانند «مبارزه با فساد»، «پیش‌بینی بحران‌ها»، «صدور گواهینامه حرفه‌ای» و «محیط اخلاقی و استانداردهای کار» اختصاص یافته است. این نتایج نشان می‌دهد که اولویت اصلی از منظر توسعه حرفه حسابداری مدیریت، کارکرد تحلیلی و مشورتی حسابداری در تصمیم‌گیری‌های مالی است.

جدول ۱. اولویت‌بندی عوامل موثر بر حرفه حسابداری مدیریت

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	مصادر
۱	۰/۲۴۸	۰/۸۲۹	۳/۳۳۳	تبیین پیامدهای مالی تصمیمات تجاری
۲	۰/۲۵۳	۰/۹۱۶	۳/۶۱۸	مشاوره مدیران در مورد پیامدهای مالی پروژه‌ها
۳	۰/۲۶۴	۰/۸۳۹	۳/۱۷۴	نظارت بر مخارج و کنترل‌های مالی.
۴	۰/۲۶۵	۰/۹۳۵	۳/۴۵۱	توسعه روش‌ها و رویه‌ها، اصول و مفاهیم نظری.
۵	۰/۲۹۲	۰/۹۵۲	۳/۲۵۷	آموزش شاغلین حرفه در مورد پذیرش استانداردهای جدید از نظر زمان و هزینه امور سخت می‌شود
۶	۰/۲۹۹	۱/۰۲۰	۳/۴۱۰	آگاهی از حسابداری محیط زیست.
۷	۰/۳۰۲	۱/۰۰۰	۳/۳۱۳	انطباق سیستم بین‌المللی با الگوهای نظارتی محلی متناقض می‌شود
۸	۰/۳۰۴	۱/۰۵۰	۳/۴۵۸	توان جستجوی رابطه بین شاخص‌های حسابداری و شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی
۹	۰/۳۰۸	۱/۰۶۴	۳/۴۵۸	عملکرد حسابداری در زمان رکود و رونق اقتصادی، توسعه یا توسعه نیافتگی بازار سرمایه
۱۰	۰/۳۱۴	۱/۰۵۴	۳/۳۵۴	آشنایی با حیط مالیاتی
۱۱	۰/۳۱۴	۱/۰۳۵	۳/۲۲۹	حمایت‌های قانونی و نظارتی
۱۲	۰/۳۳۵	۰/۹۶۵	۳/۰۶۹	توضیح تأثیر فضای رقابتی
۱۳	۰/۳۱۶	۱/۰۶۲	۳/۳۶۱	رفتار حرفه‌ای، چارچوب‌های گزارشگری مالی
۱۴	۰/۳۱۶	۱/۰۲۴	۳/۲۳۶	انجام ممیزی داخلی کسب و کار
۳۵	۰/۳۱۹	۱/۰۴۹	۳/۲۸۵	محیط اخلاقی و استانداردهای کار
۱۶	۰/۳۲۵	۱/۰۵۳	۳/۲۴۳	صدور گواهینامه CMA و تعهد آن‌ها به آموزش مداوم
۱۷	۰/۳۲۷	۱/۰۷۷	۳/۲۹۲	پیش‌بینی بحران‌ها و تأثیرات آن‌ها بر یک کسب و کار.
۱۸	۰/۳۲۹	۱/۰۸۴	۳/۲۹۹	مبارزه با فساد، ارتقای شفافیت و پاسخگویی

در جدول زیر سازوکارهای مختلف بر اساس میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات رتبه‌بندی شده‌اند تا میزان اهمیت نسبی آن‌ها در توسعه این حرفه مشخص گردد. در رتبه نخست، «تبیین پیامدهای مالی تصمیمات تجاری» با میانگین ۳.۴۰۳ و ضریب تغییرات ۰.۲۷۷ قرار گرفته که بیانگر بالاترین اهمیت از دیدگاه پاسخ‌دهندگان است. پس از آن، «توان جستجوی رابطه بین شاخص‌های حسابداری و شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی» با میانگین ۳.۳۵۳ و ضریب تغییرات ۰.۲۸۹ در رتبه دوم قرار دارد. «انجام ممیزی داخلی کسب‌وکار» نیز با میانگین ۳.۴۵۱ و ضریب تغییرات ۰.۲۹۰ جایگاه سوم را به خود اختصاص داده است.

عوامل بعدی شامل «مشاوره مدیران در مورد پیامدهای مالی پروژه‌ها»، «نظارت بر مخارج و کنترل‌های مالی»، «توضیح تأثیر فضای رقابتی» و «مبارزه با فساد، ارتقای شفافیت و پاسخگویی» هستند که در رتبه‌های چهارم تا هفتم قرار گرفته‌اند و عمدتاً مربوط به کارکردهای تحلیلی، کنترلی و مشورتی حسابداران مدیریت می‌باشند. در بخش میانی جدول،

مواردی مانند «توسعه مفاهیم نظری»، «آگاهی از حسابداری محیط زیست» و «پیش‌بینی بحران‌ها» دیده می‌شود. در پایین‌ترین رتبه‌ها نیز سازوکارهایی همچون «انطباق با سیستم‌های بین‌المللی نظارتی»، «رفتار حرفه‌ای و گزارشگری مالی»، «آشنایی با حوزه مالیاتی»، و «عملکرد در شرایط متغیر اقتصادی» قرار گرفته‌اند که نشان می‌دهد این عوامل از منظر مشارکت‌کنندگان نسبت به سایر موارد، تأثیر کمتری بر توسعه حرفه‌ای دارند. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه‌های مرتبط با شفاف‌سازی مالی، تحلیل اثرات اقتصادی و ایفای نقش مؤثر در تصمیم‌سازی‌های استراتژیک، جایگاه برجسته‌ای در ارتقای حرفه حسابداری مدیریت دارند.

جدول ۲. اولویت‌بندی سازوکارهای مؤثر بر توسعه حرفه حسابداری مدیریت

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	موارد
۱	۰/۲۷۷	۰/۹۴۱	۳/۴۰۳	تبیین پیامدهای مالی تصمیمات تجاری
۲	۰/۲۸۹	۰/۹۱۱	۳/۳۳۵	توان جستجوی رابطه بین شاخص‌های حسابداری و شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی
۳	۰/۲۹۰	۱/۰۰۲	۳/۴۵۱	انجام ممیزی داخلی کسب و کار
۴	۰/۳۰۰	۱/۰۱۸	۳/۳۹۶	مشاوره مدیران در مورد پیامدهای مالی پروژه‌ها
۵	۰/۳۱۰	۱/۰۲۱	۳/۱۸۸	نظارت بر مخارج و کنترل‌های مالی.
۶	۰/۳۱۱	۱/۰۶۱	۳/۴۱۶	توضیح تأثیر فضای رقابتی
۷	۰/۳۱۱	۱/۰۵۰	۳/۳۷۵	مبارزه با فساد، ارتقای شفافیت و پاسخگویی
۸	۰/۳۱۹	۱/۰۷۶	۳/۳۶۸	توسعه روش‌ها و رویه‌ها، اصول و مفاهیم نظری.
۹	۰/۳۲۸	۱/۱۴۰	۳/۴۷۲	آگاهی از حسابداری محیط زیست.
۱۰	۰/۳۳۲	۱/۱۳۰	۳/۴۰۳	پیش‌بینی بحران‌ها و تأثیرات آن‌ها بر یک کسب و کار.
۱۱	۰/۳۳۴	۱/۱۳۷	۳/۲۶۴	محیط اخلاقی و استانداردهای کار
۱۲	۰/۳۳۴	۱/۱۰۵	۳/۳۰۶	آموزش شاغلین حرفه در مورد پذیرش استانداردهای جدید از نظر زمان و هزینه امور سخت می‌شود.
۱۳	۰/۳۳۶	۱/۰۶۲	۳/۱۶۰	حمایت‌های قانونی و نظارتی
۱۴	۰/۳۳۸	۱/۲۱۳	۳/۴۴۴	صدور گواهینامه CMA و تعهد آن‌ها به آموزش مداوم
۳۵	۰/۳۴۰	۱/۱۰۹	۳/۲۶۴	عملکرد حسابداری در زمان رکود و رونق اقتصادی، توسعه یا توسعه نیافتگی بازار سرمایه
۱۶	۰/۳۴۰	۱/۰۸۲	۳/۱۸۱	آشنایی با حیط مالیاتی
۱۷	۰/۳۴۱	۱/۱۴۳	۳/۳۵۴	رفتار حرفه‌ای، چارچوب‌های گزارشگری مالی
۱۸	۰/۳۴۶	۱/۱۴۰	۳/۲۹۲	انطباق سیستم بین‌المللی با الگوهای نظارتی محلی متناقض می‌شود

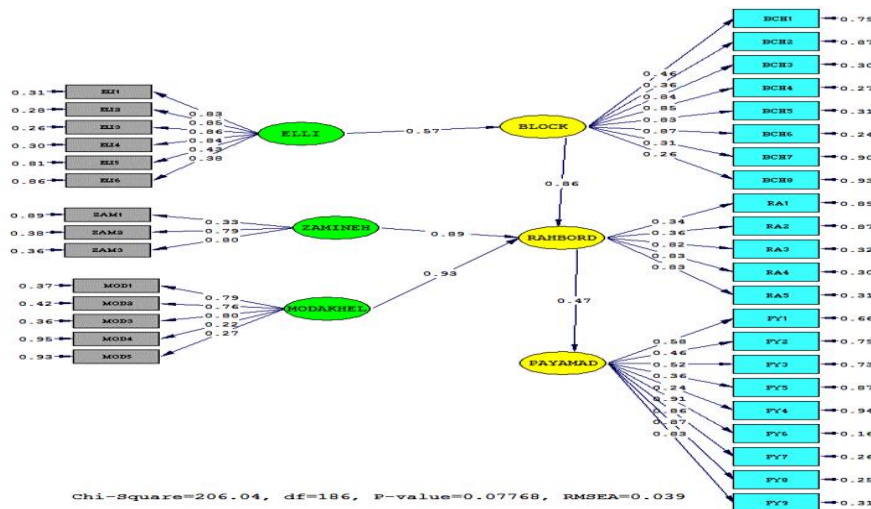
برای آزمون نرمال بودن باقی مانده‌ها از آزمون معتبر کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. مقدار محاسبه شده است. آماره کولموگروف اسمیرنوف برای متغیرها پنج گانه معادل مقادیری می‌باشد که p-value محاسبه شده برای آن بزرگتر از ۰.۰۵ بوده و لذا می‌توان گفت باقی‌مانده‌های آزمون از توزیع نرمالی برخوردار می‌باشند.

جدول ۳. رتبه بندی حرفه حسابداری مدیریت (از دیدگاه کارشناسان)

رتبه	سطح معنی داری	همبستگی پیرسون	الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت
۱	۰.۰۰۰	۰.۰۲۴	عوامل اثر گذار علی بر الگوی حرفه حسابداری مدیریت
۳	۰.۰۰۱	۰.۰۱۸	عوامل اثر گذار زمینه‌ای بر الگوی حرفه حسابداری مدیریت
۴	۰.۰۰۰	۰.۰۲۳	عوامل اثر گذار محیطی بر الگوی حرفه حسابداری مدیریت
۲	۰.۰۰۰	۰.۰۱۲	راهبردهای اثر گذار بر اجرای الگوی حرفه حسابداری مدیریت
			پیامدهای اثر گذار اجرای الگوی حرفه حسابداری مدیریت

قبل از بررسی نتایج برآورد مدل، بررسی برازش مدل مفروض و شاخص‌های آن ضروری است. جدول زیر به ارائه شاخص‌های برازش مدل مربوطه پرداخته‌است. علت استفاده از برنامه برازندان مدل این است که این برنامه شاخص‌هایی را فراهم می‌کند که می‌توان با آن‌ها برازش کلی مدل با داده‌ها را اندازه گرفت. در واقع برازش کلی مدل مشخص

می‌کند که مدل تا چه اندازه می‌تواند داده‌ها را به خوبی توضیح دهد. بر اساس پیشنهاد تامپسون شاخص‌های برازش شامل آزمون مجذور کای (CMIN)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) شاخص برازش نرم شده (NFI) و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)، مهمترین این شاخص‌ها در بررسی برازش مدل هستند.

شکل ۱. مدل مفروض تبیین توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران

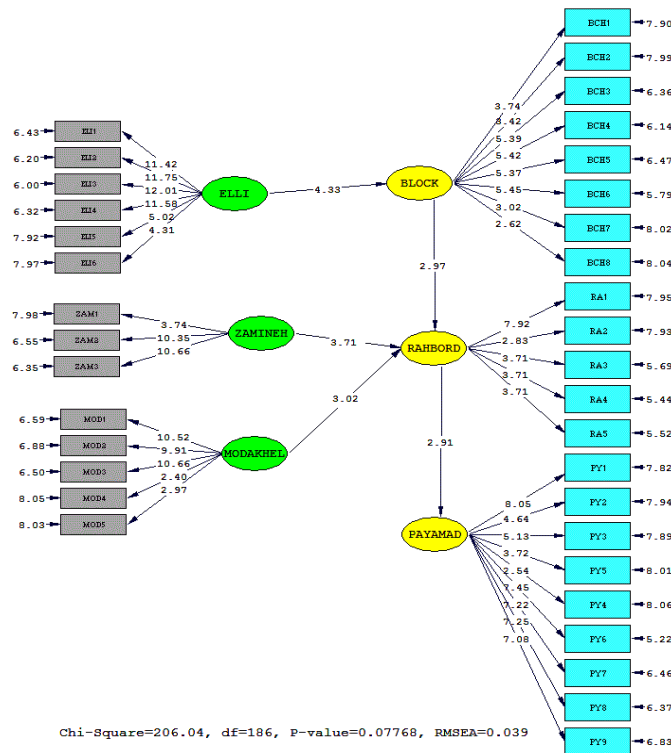
جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

شاخص	مدل برآورد شده	مدل اشباع	مدل مستقل	مقدار قابل قبول	نتیجه
NPAR	۷۸	۱۱۵	۲۸	-	-
X ₂	۲۱۸.۸۹	۰	۱۸۲۵.۷۷	-	-
df	۴۱	۰	۴۰	-	-
X ₂ /df	۵.۳۳۹	۰	۲۰.۰۶۳	کوچکتر از ۳	غیر قابل قبول
۱NFI	۰.۸۸۰	۱	۰	بزرگتر از ۰/۹	غیر قابل قبول
۲CFI	۰.۸۹۷	۱	۰	بزرگتر از ۰/۹	غیر قابل قبول
RMSEA	۰.۱۰۳	-	۰.۲۲۳	کوچکتر از ۰/۰۸	غیر قابل قبول

مجذور خی بر درجه آزادی در مدل برآورد شده ۵.۳۴ است که بیشتر از ۳ بوده و قابل پذیرش نیست (کلاين، ۲۰۱۱). مقدار RMSEA در مدل مفروض برابر با ۰.۱۰۳ است که به معنای برازش غیر قابل قبول می‌باشد (۰.۰۸ < ۰.۱۰۳). همچنین آماره NFI و CFI نیز باید بالاتر از ۰/۹ باشند که در اینجا این اعداد به ترتیب ۰.۸۸ و ۰.۸۹ آمده است که این شاخص‌ها هم غیر قابل قبول هستند. در نهایت این اعداد نشان می‌دهند که مدل در نظر گرفته شده با مدل نظری تطبیق مناسبی نداشته است. بر این اساس اصلاحاتی در مدل اعمال شد.

- 1 Normed Fit Index (NFI)
- 2 Comparative Fit Index (CFI)

شکل ۲. مدل اصلاح شده تبیین توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل اصلاح شده تبیین توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران

شاخص	مدل برآورد شده	نتیجه
NPAR	۷۸	-
X ^۲	۱۱۵.۷۸	-
df	۴۱	-
X ^۲ /df	۲.۹۲۱	قابل قبول
NFI	۰.۹۳۴	قابل قبول
CFI	۰.۹۵۵	قابل قبول
RMSEA	۰.۰۷۱	قابل قبول

مجذور خی بر درجه آزادی در مدل اصلاح شده برابر با ۲.۹۲۱ است. مقدار RMSEA در مدل تبیین توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران برابر با ۰/۰۷ است که به معنای برازش قابل قبول می‌باشد. همچنین آماره NFI و CFI نیز باید بالاتر از ۰/۹ هستند. این اعداد نشان می‌دهند که مدل اصلاح شده برازش مطلوبی دارد. در ادامه به تحلیل ضرایب مدل و نتیجه گیری از فرضیات پرداخته شده‌است.

جدول ۶. مجذور همبستگی چندگانه توسعه حرفه حسابداری مدیریت و الگوی توسعه حرفه ای

منبع تغییر	برآورد	حد پایین	حد بالا	سطح معنی‌داری
الگوی توسعه حرفه ای	۰.۳۶۴**	۰.۲۸۸	۰.۴۱۳	۰.۰۰۸
توسعه حرفه حسابداری مدیریت	۰.۱۵۹*	۰.۰۸۷	۰.۲۰۳	۰.۰۲۳

بر اساس اطلاعات جدول ۶، کلیه متغیرهای پیش‌بین در مدل در نظر گرفته شده یعنی مولفه‌های توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران در مجموع توانایی پیش‌بینی ۰/۳۶ (۰/۰۱ < p) از واریانس متغیر میانجی یعنی الگوی توسعه حرفه‌ای و توانایی پیش‌بینی ۰/۱۶ (۰/۰۵ < p) از واریانس متغیر ملاک یعنی توسعه حرفه حسابداری مدیریت را داشته است که این ضرایب هردو مثبت و مستقیم هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت ایران متأثر از چهار دسته اصلی از عوامل شامل: عوامل زمینه‌ای، عوامل محیطی، راهبردهای اجرایی و پیامدهای حرفه‌ای می‌باشد. تحلیل آماری مدل اولیه نشان داد که شاخص‌های برازش همچون χ^2/df ، RMSEA و CFI در حد قابل قبولی قرار ندارند و مدل اولیه با داده‌ها انطباق کافی نداشت. این مسئله نشان‌دهنده آن است که ساختار نظری اولیه نیاز به اصلاح دارد تا با واقعیت‌های موجود در حرفه حسابداری مدیریت ایران منطبق گردد. در نسخه اصلاح‌شده مدل، شاخص‌های برازش بهبود یافتند و مقادیر $RMSEA=0.071$ ، $CFI=0.955$ و $NFI=0.934$ نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل بودند که این موضوع صحت ساختار نهایی مدل را تأیید می‌کند.

از منظر نتایج مربوط به اولویت‌بندی مؤلفه‌ها، «تبیین پیامدهای مالی تصمیمات تجاری» بالاترین رتبه را از دیدگاه کارشناسان کسب کرده است. این یافته به‌روشنی نشان می‌دهد که حسابداری مدیریت در ایران، هنوز به‌عنوان ابزاری برای تحلیل پیامدهای مالی تصمیمات کلان کسب‌وکار به‌طور کافی مورد استفاده قرار نگرفته است. همراستا با این نتیجه، (Rapacioli, 2023) نیز تأکید می‌کند که حسابداران مدیریت نقش مهمی در هدایت استراتژی‌های مالی پایدار و کاهش ریسک‌های تصمیم‌گیری دارند. همچنین در پژوهش (Sotoudeh, Esmaeili, et al., 2025) تأکید شده است که کارکرد اصلی حسابداری مدیریت، پشتیبانی تحلیلی و داده‌محور از تصمیمات راهبردی است، که خود نیازمند توسعه سیستم‌های اطلاعاتی دقیق و چندبعدی است.

در تحلیل اولویت مؤلفه‌ها، مؤلفه «مشاوره به مدیران درباره پیامدهای مالی پروژه‌ها» در رتبه دوم قرار گرفت. این نتیجه نشان‌دهنده نیاز به ارتقاء مهارت‌های تحلیلی و ارتباطی حسابداران مدیریت برای ایفای نقش مشاوره‌ای در سازمان‌هاست. در پژوهش (Abbasi, 2025) نیز عنوان شده که یکی از عناصر کلیدی در هزینه‌یابی کیفیت، مشاوره مؤثر به مدیریت برای ارزیابی صحیح از ریسک‌ها و فرصت‌های مالی است. همچنین (Alemsah, 2021) تأکید می‌کند که حسابداری مدیریت زیست‌محیطی (EMA) نیز زمانی اثربخش خواهد بود که به‌صورت مستقیم با سیاست‌های راهبردی مدیران پیوند بخورد.

یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد که «نظارت بر مخارج و کنترل‌های مالی» و «توسعه روش‌ها و رویه‌ها، اصول و مفاهیم نظری» در جایگاه سوم و چهارم قرار گرفته‌اند. این مسئله نشان‌دهنده نیاز به نوسازی ابزارها و استانداردهای حسابداری مدیریت است که در پژوهش (Sotoudeh & Abbasian, 2024) نیز به آن اشاره شده است. این پژوهش نشان داد که استفاده از مدل‌های نوین همچون حسابداری مدیریت راهبردی و تمرکز بر زنجیره ارزش، می‌تواند منجر به کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی مالی سازمان‌ها گردد. از سوی دیگر، (Lotfi et al., 2021) بیان می‌کند که تحولات حسابداری مدیریت مستلزم بازنگری در ساختارها، فرآیندها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد است، که نیازمند هم‌افزایی دانشگاه، صنعت و نهادهای نظارتی است.

در بخش دیگر نتایج، مؤلفه‌هایی چون «آگاهی از حسابداری محیط زیست»، «تطبيق با الگوهای نظارتی محلی»، و «توان تحلیل رابطه بین شاخص‌های حسابداری و توسعه اقتصادی» نیز اهمیت زیادی داشته‌اند. این نتایج تأییدکننده روندهای بین‌المللی در همگرایی حسابداری مدیریت با رویکردهای توسعه پایدار و تحلیل‌های اقتصادی است. به‌عنوان مثال، در پژوهش (Bahri Sales & Rezaei, 2016) ارائه الگوی مبتنی بر چرخه عمر محصول برای حسابداری مدیریت زیست‌محیطی مطرح شده که نشان‌دهنده ترکیب دیدگاه زیست‌محیطی با گزارشگری مالی در راستای افزایش شفافیت است.

مطالعه (Hirad et al., 2025) نیز با تکیه بر نظریه داده‌بنیاد، به شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌های هزینه‌یابی کیفیت در شرکت‌های تولیدی پرداخته و نشان داده که ساختار حرفه‌ای حسابداری مدیریت زمانی به بلوغ می‌رسد که بر پایه مؤلفه‌های اهداف راهبردی، ساختار سازمانی، فرایندهای مدیریتی و فرهنگ گروهی شکل گیرد. در همین راستا،

پژوهش (Sotoudeh, Haghpourast, et al., 2025) نیز مؤید آن است که یک الگوی بومی برای توسعه حرفه‌ای باید چندبعدی، پویا و تطبیق‌پذیر باشد و به متغیرهایی چون تولید داخلی، تصمیم‌گیری ملی، مشارکت کارکنان و مدیریت فرآیندها توجه داشته باشد.

از سوی دیگر، یافته‌ها حاکی از آن است که الگوی توسعه حرفه حسابداری مدیریت می‌تواند متغیرهای میانجی را نیز تحت‌تأثیر قرار دهد. تحلیل همبستگی چندگانه مدل نهایی نشان داد که مؤلفه‌های توسعه حرفه‌ای توانایی تبیین ۳۶ درصد از واریانس الگوی توسعه حرفه‌ای و ۱۶ درصد از واریانس توسعه حرفه حسابداری مدیریت را دارند. این یافته نشان می‌دهد که همبستگی مثبتی میان ابعاد توسعه‌ای و عملکرد حسابداری مدیریت وجود دارد، که این ارتباط در پژوهش (Piri & Sotoudeh, 2025) نیز مشاهده شده است. در این پژوهش، چرخه عمر محصول به‌عنوان متغیر راهبردی در توسعه تصمیم‌گیری و تحلیل بازار معرفی شده است.

مطالعه (Ramaj, 2023) نیز بر اهمیت توسعه حرفه‌ای اولیه در آموزش دانشگاهی تأکید دارد. به اعتقاد وی، توسعه آموزش‌های تخصصی در رشته حسابداری مدیریت باید با نیازهای بازار، ساختارهای قانونی و شرایط اقتصادی کشورها همخوانی داشته باشد. این نکته در پژوهش حاضر نیز با تأکید بر «الزامات محیطی» و «محدودیت‌های نهادی» مورد توجه قرار گرفته است. همچنین یافته‌های (Wang & Tsai, 2022) و (Ling, 2023) درباره پذیرش نوآوری‌های فناورانه در حسابداری مدیریت نشان می‌دهد که مؤلفه‌های محیطی، به‌ویژه ساختارهای فناوری اطلاعات، می‌توانند نقش تسهیل‌گر یا بازدارنده در توسعه حرفه‌ای داشته باشند.

در مجموع می‌توان گفت یافته‌های این پژوهش از انسجام نظری و پشتیبانی تجربی بالایی برخوردار است و با مطالعات پیشین در سطح ملی و بین‌المللی همخوانی دارد. نتایج پژوهش، ضرورت طراحی و استقرار یک الگوی جامع، پویا و بومی‌سازی‌شده برای توسعه حرفه حسابداری مدیریت را مورد تأکید قرار می‌دهد؛ الگویی که بتواند پاسخگوی چالش‌های موجود در ابعاد آموزشی، نهادی، فنی و محیطی باشد و از سوی دیگر، زمینه‌ساز ارتقاء نقش راهبردی حسابداران مدیریت در تصمیم‌سازی‌های کلان سازمانی شود. یکی از محدودیت‌های اصلی این پژوهش، تمرکز بر جامعه آماری خاص شامل اعضای هیأت علمی و کارشناسان شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران بود که ممکن است نتایج آن برای سایر صنایع و مناطق کشور قابل تعمیم نباشد. همچنین با وجود استفاده از تحلیل آماری و مدل‌سازی ساختاری، داده‌ها از طریق پرسشنامه و مصاحبه گردآوری شده‌اند که تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهندگان نیز قرار دارند. محدودیت دیگر به عدم ارزیابی تأثیر تحولات فناورانه نوظهور، مانند کاربرد گسترده هوش مصنوعی در حسابداری مدیریت بازمی‌گردد که به‌طور کامل در مدل لحاظ نشده است.

پژوهش‌های آینده می‌توانند با توسعه این مدل در سایر صنایع از جمله بخش خدمات، انرژی یا کشاورزی، به تعمیم‌پذیری آن کمک کنند. همچنین تحلیل تطبیقی با سایر کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه با ساختارهای نهادی مشابه، می‌تواند مسیرهای جدیدی برای بومی‌سازی مدل فراهم سازد. تلفیق روش‌های کمی و کیفی پیشرفته مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد فازی، تحلیل شبکه‌های اجتماعی و یا تحلیل پوششی داده‌ها نیز پیشنهاد می‌شود. همچنین بررسی نقش فناوری‌های نوین همچون بلاکچین و هوش مصنوعی در تحول حرفه حسابداری مدیریت، زمینه پژوهشی نوینی را ایجاد خواهد کرد.

سازمان‌های حرفه‌ای حسابداری و نهادهای آموزشی باید برای توسعه حرفه‌ای، برنامه‌های آموزشی نوین مبتنی بر نیاز صنعت را طراحی کنند. شرکت‌ها می‌توانند با به‌کارگیری مدل‌های پیشرفته هزینه‌یابی و حسابداری راهبردی، عملکرد مالی خود را بهبود بخشند. همچنین سیاست‌گذاران باید بسترهای حقوقی و نهادی لازم برای توسعه حرفه حسابداری مدیریت را فراهم کنند تا همگامی با تحولات جهانی تسهیل شود. اجرای برنامه‌های توانمندسازی مستمر برای حسابداران، به‌ویژه در زمینه تحلیل داده، مدل‌سازی مالی و مشاوره راهبردی، از دیگر اقدامات ضروری در این مسیر است.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

Extended Summary

Introduction

Management accounting, as a critical component of organizational decision-making, has evolved into a strategic and analytical discipline that supports internal planning, control, and performance evaluation. In Iran, however, the development of the management accounting profession remains in a transitional stage, still far from achieving the maturity observed in many developed economies. Despite its centrality in financial reporting, operational efficiency, and strategic decision support, the professionalization of management accounting in the Iranian context faces significant institutional, environmental, and educational challenges (Deyanti Deylami, 2021).

Globally, the advancement of the management accounting profession is influenced by several contextual and structural variables including education systems, regulatory frameworks, and technological adoption. According to Rapacioli (2023), management accountants play a vital role in driving sustainable business strategies by integrating data-driven insights with long-term financial planning (Rapacioli, 2023). Similarly, the importance of early professional development and curriculum alignment with market demands has been highlighted by Ramaj (2023), who suggests that the growth of accounting education is contingent upon sociopolitical, cultural, and economic variables that vary significantly between countries (Ramaj, 2023).

In the Iranian setting, several studies have attempted to propose frameworks and models to address the developmental gaps in management accounting. Abbasi (2025) emphasized the ranking of quality costing indicators in manufacturing firms, identifying strategy alignment and organizational commitment as key pillars of cost optimization (Abbasi, 2025). Piri and Sotoudeh (2025) introduced an advanced product life cycle (PLC) approach to enhance decision-making across different stages of product maturity (Piri & Sotoudeh, 2025). Their findings demonstrate the necessity of integrating management accounting practices into long-term business strategy, particularly in manufacturing contexts.

A major challenge in the Iranian professional accounting landscape is the absence of a unified, empirically validated model that reflects the country's institutional constraints, cultural context, and economic conditions. According to Wang and Tsai (2022), the adoption of electronic commerce and related technological tools in accounting is shaped by firm-level readiness and national infrastructure capabilities (Wang & Tsai, 2022). In this regard, Ling (2023) argues that the diffusion of innovations

in accounting, including performance measurement and risk assessment tools, is heavily influenced by organizational culture, information systems, and external regulatory pressures (Ling, 2023).

Studies by Sotoudeh et al. (2025) have sought to bridge the gap by exploring multidimensional frameworks combining strategic management accounting, quality costing, and resistance economy principles. Their research highlights the significance of localized models that incorporate performance indicators such as productivity optimization, customer value chain, financial profitability, human capital development, and compliance with national policy goals (Sotoudeh, Esmaili, et al., 2025). Furthermore, the strategic integration of cost accounting with digital technologies and intelligent systems has emerged as a transformative force in modern management accounting practices (Alemsah, 2021).

Given the interplay of these factors, the present study aimed to develop and validate a comprehensive model for the development of the management accounting profession in Iran. The study integrates structural, contextual, and outcome-based components to present a grounded and statistically validated framework, while drawing from both national realities and international best practices.

Methods and Materials

This study employed a mixed-methods design comprising both qualitative and quantitative phases. Initially, expert interviews and literature review were used to identify the dimensions, components, and indicators of professional development in management accounting. The qualitative data were analyzed using thematic analysis to derive a preliminary conceptual model.

In the quantitative phase, data were collected from 14 respondents including academic faculty, senior financial managers, and expert accountants in listed firms on the Tehran Stock Exchange. A structured questionnaire was designed based on the qualitative findings, and its reliability and validity were confirmed through pilot testing.

Data were analyzed using SPSS and AMOS software. Normality of data distribution was assessed through the Kolmogorov–Smirnov test. Pearson correlation, linear regression, and Sobel and Chow tests were used to evaluate the relationships among variables. Model fit was tested using multiple fit indices including CMIN/df, NFI, CFI, and RMSEA. The study's temporal scope was 2022–2023, and its spatial scope included Tehran-based financial institutions and academic centers.

Findings

The initial model did not yield acceptable fit indices (CMIN/df = 5.34; RMSEA = 0.103; CFI = 0.897; NFI = 0.880), indicating poor compatibility between the theoretical framework and observed data. After modifications, the revised model showed strong fit metrics: CMIN/df = 2.921, RMSEA = 0.071, CFI = 0.955, and NFI = 0.934. These results confirmed the validity of the proposed model for explaining the development of the management accounting profession in Iran.

The structural model identified four core components influencing professional development: (1) foundational factors based on ethical or legal violations, (2) environmental determinants, (3) implementation strategies, and (4) expected consequences. Among them, foundational factors had the highest priority. Financial outcome analysis of commercial decisions ranked highest among the functional indicators, followed by managerial consultation and oversight of expenditures.

Statistical analysis revealed that the predictors explained 36% of the variance in the intermediate variable (professional development model) and 16% of the variance in the dependent variable (professionalization of management accounting). All relationships were positive and statistically significant ($p < 0.01$).

Additional analysis showed that other important indicators included awareness of environmental accounting, adaptability to conflicting international standards, understanding the relationship between accounting indicators and socioeconomic development, and proficiency in internal audit and risk management.

Discussion and Conclusion

The results of this study underscore the multidimensional nature of professional development in management accounting. The model validated here confirms the centrality of foundational factors such as organizational ethics, legal infrastructure, and professional behavior in shaping the development trajectory. Moreover, environmental variables—such as economic cycles, market maturity, and regulatory environments—serve as critical enablers or inhibitors. This aligns with global perspectives, particularly those that advocate for contingency-based approaches to accounting development in diverse economic settings.

The prioritization of financial outcome evaluation and strategic managerial consultation reaffirms the evolving role of management accountants from scorekeepers to strategic advisors. These results echo the findings of global scholars who emphasize the consultative and forecasting capacities of modern accountants. Furthermore, the emphasis on environmental and sustainability metrics reflects an increasing alignment of Iranian practices with global trends in environmental management accounting and integrated reporting.

The study also highlights the importance of technological integration and systems quality in advancing management accounting. The role of high-quality information systems in enhancing managerial control and decision-making cannot be overstated. This points to a critical area for future investment in training, system design, and digital transformation within Iranian financial institutions.

While the initial model required modification, the final framework provides a robust, context-specific guide for institutional reform, academic curriculum development, and professional training programs. It bridges the gap between theoretical constructs and practical requirements, enabling stakeholders to implement targeted strategies for professionalization. The inclusion of indicators such as profitability, performance benchmarking, human capital development, and strategic cost management demonstrates the comprehensive nature of the model.

In conclusion, this study contributes to the theoretical and practical understanding of how the management accounting profession can evolve within a specific national context. By integrating domestic priorities with global standards, the model offers a roadmap for enhancing the relevance, credibility, and strategic value of management accounting in Iran.

References

- Abbasi, A. (2025). Explanation and Ranking of Components and Indicators of Quality Costing in Manufacturing Companies. *Strategic Management Accounting Quarterly*, 1(1), 65-82. https://www.smajournal.ir/article_218161.html?lang=en
- Alemsah, S. A. (2021). Investigating the Factors Influencing the Adoption of Environmental Management Accounting (EMA) Methods. *Scientific-Research Quarterly of Management Accounting*, 7(22), 89-108. <https://www.magiran.com/paper/1577931/evaluating-influential-factors-in-environmental-management-accounting-ema-adoption?lang=en>
- Bahri Sales, J., & Rezaei, F. (2016). A Model for Environmental Management Accounting Based on the Product Life Cycle Approach Using Fuzzy AHP (Case Study: Tabriz Wire and Cable Manufacturing Company). *Scientific-Research Quarterly of Management Accounting*, 9(28), 1-13. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jma/Article/816319>
- Deyanti Deylami, Z. (2021). *Research Methods in Accounting: A Practical Guide for Writing Theses and Articles*. Edalat Novin Publishing.
- Hirad, A., Sotoudeh, R., Haghpourast, A., Abbasi, A., Ekrami, P., & Mollashahri, S. (2025). Explaining a Quality Costing Model in Iranian Manufacturing Companies: Based on Grounded Theory Method. *Modern Research in Performance Evaluation*, 3(2), 121-133. https://www.journal-mrpe.ir/article_198942_en.html
- Ling, C. Y. (2023). Model of Factors Influencing Electronic Commerce Adoption Diffusion in Small & Medium Sized Enterprise. https://static.aminer.org/pdf/PDF/000/245/769/adoption_of_the_internet_and_the_information_superhighway_for_electronic.pdf

- Lotfi, A., Shafi, E., Dorosti, A., & Hasanlouei, V. (2021). A Look at Management Accounting Research and Evaluation of Management Accounting Developments. National Conference on Auditing and Financial Supervision in Iran, Iran. <https://en.civilica.com/doc/848275/>
- Mackay, N., Parent, M., & Gemino, A. (2022). A Model of Electronic Commerce Adoption by Small Voluntary Organizations. *European Journal of Information Systems*, 13(8), 81-130. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1057/palgrave.ejis.3000491>
- Piri, H., & Sotoudeh, T. (2025). Designing an Advanced Product Life Cycle Approach in Manufacturing Companies. *Strategic Management Accounting Quarterly*, 1(1), 1-17. https://www.smajournal.ir/article_217787_en.html
- Ramaj, B. Z. (2023). Core Model of Accountancy Education and Initial Professional Development in University-Level Programs in Albania. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 8(1), 157-168. <https://revistia.com/ejms/article/view/2485>
- Rapacioli, S. (2023). *Redressing the Balance: How Management Accountants Drive Sustainable Business Strategies*. <https://assets.ctfassets.net/rb9cdnjh59cm/1Z7SdTaLCunE4DJ9RHQo7s/3d93acc12b5c150606b783766eab4191/redressing-the-balance.pdf>
- Shahmoradi, N., Nikoumaram, H., Bani Mahd, B., & Rahnamaye Roudposhti, F. (2019). The Effect of Demographic Variables on Enhancing Users' Understanding of Social Responsibility Presented in Companies' Illustrated Financial Statements. *Scientific and Research Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 8(30), 1-14. https://www.jmaak.ir/article_14286.html?lang=en
- Sotoudeh, R., & Abbasian, R. (2024). Explaining a Strategic Management Accounting Model to Reduce Costs in National Manufacturing Companies. *Modern Research in Performance Evaluation*, 2(4), 253-262. https://www.journal-mrpe.ir/article_194569.html
- Sotoudeh, R., Esmaeili, M., Piri, H., & Haghpourast, A. (2025). Explanation and Ranking of Quality Components in Iran's Ports and Maritime Organization. *Marine Management Science Studies*, 5(1), 47-74. <https://ensani.ir/fa/article/597077/>
- Sotoudeh, R., Haghpourast, A., & Hiran, A. (2025). A Management Accounting and Resistance Economy Model for Sustainable Development of Manufacturing Companies. *Strategic Management Accounting Quarterly*, 1(1), 40-64. https://www.smajournal.ir/article_217784.html
- Wang, J. C., & Tsai, K. H. (2022). Factors in Taiwanese Firm's Decision to Adopt Electronic Commerce: An Empirical Study. *The World Economy*, 81, 11-45. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9701.00486>

